

Fjällkon

SVENSK FJÄLLRASAVELS TIDSKRIFT nr 4 dec. 2004

Kokontrollåret 2004 sid 11-13
Gör din egen avelstjur sid 6-7

5 0 0 0 1 0 0 0 6 3 5 1 9 2 1

7 4 8 0 6 0

Henriksdalsengen 25 43400 N

Ny ungtjur från Svensk Avel 6851 Gus SKB96851

96851 Gus Kodnr: 3-6851 Grupp 1

Foto: Ronnie Hallgren

6851 Gus är en förhållandevis lättanvänd tjur, då han på både fädernet och mödernet har en ganska annorlunda härstamning. Fadern 6840 Gunde som är efter 76739 Gute som inte blev använd i någon större utsträckning då han släpptes gör ju att 6840 Gundes härstamning inte är så vanlig. Ni kan läsa mer om Gunde i Fjällkon nr 3-2002. Modern 224 Ringull som härstammar ur R-linjen från Norbergs i Blåvik har producerat på 8,2 år:

8614 x 4,4 x 3,6 = 378, 307, rel tal 142, 137.

Mor: 224 Ringull Sv Fj 25016	MM: 65 Ringull SKB 8648	MMM: 152 Ringros
		MMF: 933 Kam SKB 86933
	MF: 161 Smille SKB 6673	MFM: 297 Lirka SKB 8600
		MFF: 10 Smith SKB 6683
Far: 6840 Gunde SKB 96840	FM: 361 Majken Sv Fj 25038	FMM: 65 Majken SKB 8662
		FMF: 165 Leo SKB 6677
	FF: 739 Gute SKB 76739	FFM: 128 Druva SKB 8418
		FFF: 70 Gull SKB 6590

Hon är enlig vad avelskommittén kan förstå den bästa nu levande fjällkon, sett till produktion, ålder och friskhet. Även hennes härstamning gör att Gus blir lättanvänd. 224 Ringull är även mor till ungtjuren 6847 Levis samt Alebäckstjuren 2134 Ibrahim Sv Fj 20111. Gus är född hos Mårten Dahlberg, Mariebergs gård, Bjärträ. Undvikes till döttrar efter 6840 Gunde, 6847 Levis och 2134 Ibrahim.

Innehåll

Ny ungtjur	2
Ordförande har ordet	3
Föreningsadresser	4
Debattinlägg	4-5
Angående stambokföring	5
Gör din egen avelsstjur ...	6-7
Tjurhantering	7-8
Info från avelskommittén	9
Aktuella semintjurar	10
Kokontrollåret 2004	11-13
När fjällkon fick vara ...	14-16
Några recept inför julen 17-18	
Några ord från redaktören	18
Livdjursförmedling	19
Julkåseri	20

Tidningen Fjällkon

Redaktör:
Kristina Torén
Stagneliusvägen 23, 6tr
112 59 Stockholm
tel/fax, kväll: 08/656 88 09
tel, dag: 08/615 56 94
fax, dag: 08/615 56 57
e-post: stina.toren@swipnet.se

Ansvarig utgivare:
Anders Jonört

Redaktionskommitté:
Robert Eklundh
Kristina Torén
Evy Schale

Tryck:
TryckJouren, Uppsala

Tidningen Fjällkon är Svensk Fjällrasavels medlemstidning som ges ut ca 4 ggr per år. Däremellan skickas aktuell information ut.

Annonseringen med radannonser i tidning och info-blad med t.ex. "Köpes/Säljes" är gratis för medlemmar.

Samtliga artiklar i Tidningen Fjällkon är författade av redaktionskommittén om ej annat anges. Åsikter framförda i signerade artiklar delas inte automatiskt av Svensk Fjällrasavel, utan är författarnas egna.

Tidningen får i korta drag citeras om källan anges. Eftertryck är dock förbjudet utan skriftligt tillstånd från Svensk Fjällrasavel.

ISSN 1401-7806
Utgivningsbevis PRV nr 21560

Medlemsavgift:
300:- insättes årligen helst på
Svensk Fjällrasavels BG 5361-8070.
PG 833 53 62-3 går också bra.
OBS! Skriv ditt namn och adress!

Fjällkon

SVENSK FJÄLLRASAVELS TIDSKRIFT nr 4 december 2004

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Hej alla medlemmar!

Nu är det dags för årets sista tidning och tid för att summera året som gått. Vi har haft en lyckad vinterträff och en mycket trevlig oc lärorik årsstämma (tack Atle) Vi har fått ut fyra st tidningar, det här sista numret ihop med STN-föreningen. Det vi inte har lyckats med är att få gjort tjurkorterna som vi lovat under detta år. Detta har ej blivit gjort p.g.a flera möjliga och omöjliga orsaker. Där får vi ansvariga ta på oss skulden och skärpa till det hela. Nåväl de första tjurkorterna ska vara klara för utskick till intresserade direkt efter årsskiftet.

Nästa års ansökan till JBV är just inlämnad och 2005 års stora arbete blir en dokumentationsbok om fjällrasens historia. Detta mastodontarbete skall Robert Nilsson göra och vi har sökt pengar till detta, dels för arbetet, och för korrektur, sättning, tryckning och scanning av bilder, ihopsamling av material m.m. Det är bara att önska Robert lycka till.

Till nästa år skall vi också försöka göra tidningen ännu bättre, och om möjligt med mera färg:

Medlemsservicen skall också bli bättre när vi delat upp expeditionen på två personer. Då kan ni ringa till Mari som för det mesta är tillgänglig. Hans-Inge kan därmed koncentrera sig på kassörssysslan, tjurkort m.m.

På stämman i Norge i somras var det flera som undrade hur det går med omkodningen av våra fjällkor, och nu kanske vi har kommit en bit på väg i denna evighetsfråga, då JVB har kallat till möte i Jönköping i början av 2005. Joachim och jag far på detta möte, där vi hoppas att även kunna få svar på andra frågor, t. ex. varför måste djurägare väntamer än ett halvår på att få sina pengar för utrotningshotade raser.

Jag hoppas kunna skriva om detta möte i nästa tidning. Jag avslutar det här med att jag och hela styrelsen önskar God Jul och Gott Nytt År till våra samarbetspartners: JVB, WWF, Svensk Mjolk, STN-föreningen, Rödkulleföreningen, alla medlemmar och speciellt God Jul till Kristina, utan dig hade det inte blivit några tidningar i år!
Styrelsen, genom Anders Jonört, ordförande

Omslag:
Höst i Stockholmstrakten, 330 Doris, far: 6 Snöstorm, mf: 6715
Lage hos Björn Magnusson och Leif Engman, Svartsjö.
Foto: Kristina Torén

Svensk Fjällrasavel

Ordförande:
Anders Jonört
Flarkbäcken 10
915 96 Flarken
tel/fax: 0934-270 30

Revisor:
Lennart Olofsson
St Bredäng 10
461 95 Trollhättan
tel: 0520-42 32 90

Vice ordförande:
Joachim Gustavsson
Görshorva, V. Harg
595 91 Mjölby
tel/fax: 0142-250 42

Revisorssuppleant:
Tove Undin
Stöpafor 473
686 93 Sunne
tel: 0565-921 92

Sekreterare:
Siw Andersson
Medle 122
931 98 Skellefteå
tel/fax: 0910-77 01 42

Livdjursförmedling:
Mårten Dahlberg
Marieberg Gård 1296
872 96 Bjärträ
tel: 0612-532 67
fax: 0612-531 07
OBS! Tel. tid måndagar
12-13

Kassör:
Hans-Inge Pettersson
Timotejvägen 16
840 70 Hammarstrand
tel: 0696-102 22
fax: 0696-102 25
e-post:
fjallkon@hotmail.com

Stambokföring:
Robert Nilsson
Övre Svartlå 515
961 98 Boden
tel: 0928-401 06
fax: 0928-402 10

Expedition:
Mari Strand
c/o Magnusson
Kringlan 4
840 50 Gällö
tel/fax: 0693-66 23 25

Fjällnära kommité:
Birgitta Karlsson (ordf)
Smedjebo, Härja
522 91 Tidaholm
tel: 0502-450 64

Evy Schale
Killhult
312 98 Våxtorp
tel: 0430-311 18

Avelskommitté
Joachim Gustavsson (ordf)
Anders Jonört
Mårten Dahlberg

Robert Eklundh
Kanalvägen 904
811 95 Järbo
tel/fax: 0290-705 25

TIDNINGEN FJÄLLKON
Redaktör:
Kristina Torén
Stagneliusvägen 23, 6tr
112 59 Stockholm
tel/fax, kväll: 08-656 88
09, fax: ring först
tel, dag: 08-615 56 94
fax, dag: 08-615 56 57

Suppleanter:
Göran Lundström
Storvägen 85
922 94 Tvärälund
tel/fax: 0933-501 13

Ansvarig utgivare:
Anders Jonört

Anna-Lena Erstadius
Stygghorsvägen 3
795 96 Boda Kyrkby
tel: 0248-404 50

Redaktionskommitté:
Robert Eklundh (Sam-
mankallande)
Evy Schale
Kristina Torén

Birgitta Karlsson
Smedjebo, Härja
522 91 Tidaholm
tel: 0502-450 64

Debattinlägg

Avelsvärderingen och PRF

I juninumret av FJÄLLKON redovisas det nya avelsvärderingssystemet på ett förtjänstfullt sätt. Precis som man noterar kommer detta system att agera något egendomlig på fjällkorna.

Först bör man konstatera att det sätt som avelsföreningen hittills upplyst medlemmarna om PRF-tjurarnas eventuella avelsvärde i produktionsfrågor varit bättre än man anat. Relativtalet som man använts sig av, för att försöka upplysa om PRF-tjurens eventuella produktionsnedärvning, har varit ett enkelt och effektivt system. Därför är även PRF-projektet något att fortsätta att bygga på. Detta av flera anledningar.

Sett ur kommersiell synpunkt, alltså sett från Svensk Avel, har ingen än en väl avkommebedömd tjur något värde. Detta visar ju "Animal model" med all önskvärd tydlighet. Detta innebär att det långsiktiga flerbottnade avelsarbetet inom rasen kräver fler instrument än Svensk Avels traditionella arbetssätt som ju kräver en stor population mjölkkor, vilket fjällrasen inte är! Därför behövs fler urvalssystem, vilket gör PRF till ett avgörande avelsinstrument för rasens långsiktiga existens. Man skall dessutom lägga till de gårdstjurar som får avkomma utan att själva ingå i PRF.

Detta gör att vi i Fjällrasen har tre olika avelstjursgrupper som existerar under helt olika förutsättningar. Först de kommersiella semintjurarna som är rasens "skyltfönster". Vilket inte skall undervärderas! För det andra de tjurar som står för rasens verkligt långsiktiga existens, PRF-tjurarna och till sist gårdstjurarna. Tyvärr diskuteras vi gärna bara rasens "skyltfönster". PRF-tjurarna har bland djurägarna högre status än vad diskussionen visar. Kanske vore en satsning på PRF ett bättre alternativ än semintjurarna, sett ur rasens långsiktiga existens. Därför att PRF står för rasens genetiska bredd och innehåller den urvalspool som uppfödarna kommer att behöva framöver. PRF gör att enskilda uppfödare kan utveckla sin egen avel utan att hela tiden snegla på de kommersiella tjurarnas existens. Detta blir särskilt viktigt när fjällrasen i år startat sin internationella karriär. De första korna i Argentinas historia är senerade med LARO! Intresset för Fjällrasen som ett kommersiellt alternativ till Jersey kan göra att Svensk Avel får en exportmarknad av Fjällras! >>>>>>>>>>>>>>>>

PRF-tjurarna kan aldrig bli exportgodkända genom den förenklade tappningsproceduren. Det genetiska material som PRF-tjurarna representerar är endast tillgängligt för svenska uppfödare. Låt oss utnyttja denna fördel!

Den tredje gruppen tjurar, besättningstjurarna, är ofta misskrediterade. Dessa borde, till skillnad mot idag, stambokföras istället för att existera som nummertjurar. Jag inser att det är en omständig process att stambokföra en tjur för kanske bara en avkommas skull, men i Fjällrasens långsiktiga avelsarbete är alla djur värdefulla.

Som slutsats har vi två tillgångar utöver Svensk Avel. Först PRF-tjurarna som står för rasens genetiska bredd! PRF är avelsföreningens egna avelsresurs! Om fjällrasen går en ny vår tillmötes är PRF den största tillgången vi har! För det andra är besättningstjurarna många gånger mycket bättre än ryktet då man ofta väljer ut sådana med mer omsorg än de tjurkalvar man säljer till avel. Dessa tjurar bidrar till uppfödarnas egna erfarenhetsmässiga avelskunskaper vilket är viktigare än alla index i världen! Ett enkelt och billigt stambokföringsförfarande är behövligt både för avelsföreningen och tjurägaren.

Thomas Gunnarson
Edared

Angående stambokföring!!!!

Stamboksexpeditionen ber att uppmärksamma alla medlemmar på vikten av att sända in kompletta underlag till stamboksexpeditionen. Idag är det nästan aldrig så att "hypintyg" och exteriörbedömningsprotokoll kommer in samtidigt vilket försenar handläggningen. När ett exteriörbedömningsprotokoll kommer in så är det svårt att veta om djurägaren vet om att man måste ha ett "hypintyg" för att få djuret stambokfört. Det kan ju komma en tid senare men ibland glömmar både djurägare och stamboksexpeditionen bort att hjälpas åt att komma ihåg hypintyget och då blir bara ärendet vilande.

För att förtydliga så är det vi i vardagslag kallar "hypintyg" ett intyg på att djuret inte har könskörtelhypoplasi. Eller uttryckt på annat sätt att äggstockar och testiklar inte är underutvecklade eller deformerade. Ett aber som tyvärr finns inom Fjällrasen men mycket sparsamt idag och då hittills enbart på en del av de helt vita djuren,

eller nästan helt vita djuren. Finns helt färgade örön med lite övriga färgstänk på kroppen så räcker det för att mota "hyp" anlaget så det inte blommar ut. För tydligen så sitter anlaget på nån av dom gener som ger begränsad färgutbredning (vit färg är ju egentligen ingen färg i arvs-sammanhang utan helt enkelt frånvaro av färg). Men eftersom anlag kan ändra sig via mutationer så måste vi kolla upp att även alla sidiga och enkelfärgade djur har normalt utvecklade könskörtlar. Kom dessutom ihåg att en regelbunden dräktighet inte på något sätt är en indikation på att kossan har två normala äggstockar. Det finns i fjällrashistorien gott om kor som fått 15 kalvar med endast en äggstock.

För att underlätta stambokföringen som är ett viktigt instrument i avelsarbetet så föreslås följande.

1, När du tar ut husdjurstekniker/veterinär så ta för vana att låta dom känna efter om kon/kvigan har två normalt utvecklade äggstockar. Det är viktigt att veta om kon/kvigan är juste oavsett om hon vid ett senare tillfälle ska stambokföras eller ej. Framkommer det att allt inte står rätt till är det bästa för rasen att göra korv av djuret. Framförallt använd det inte i avel!!!! Har du en mindre besättning med få veterinärbesök eller koncentrerad kalvning så är det god ide att ta ut vet/husdjurstekniker enkom ungefär 2 månader efter kalvning innan ny dräktighet påbörjats kolla då samtliga möjliga djur.

2, Gå med i individavel så att dina förstakalvare kommer med i avelsunderlaget för bedömningen av dottrarnas exteriör på avelstjurarna. Passa då på att när dom avelsansvariga som sköter den saken är påbesök exteriörbedömma dom kor som fått 2 kalvar eller fler som du vill använda i ditt eget avelsarbete. OBS! Det går inte att stambokföra en ko förrän hon fått två kalvar och exteriörprotokollet ska vara gjort efter hennes andra kalv eller senare.

3, Tjurarna som ska stambokföras bör ha en stambokförd moder men ett absolut minimikrav är att det finns ett "hypintyg" på modern. Naturligtvis ska även tjuren i fråga ha två lika stora normalt utvecklade testiklar. Vill du ha hypintygunderlag så ta kontakt med expeditionen eller stamboksexpen så skickar vi dig sådana.

Stamboksexpeditionen

Gör din egen avelstjur!

Vid kontakter med djurägare har det ibland framkommit önskemål om att vi i tidningen skulle beröra frågor omkring urval av tjurmodrar och även hur man ska resonera kring val av tjurfader. Vi tänkte i detta nummer ta upp dessa frågor utan att påstå att det på något sätt är att betrakta som "gudsord" bara för att det stått i Fjällkon. Men ska allt bli rätt så börjar vi från början med tjurens moder.

Hur ska en bra tjurmoder vara beskaffad?

Ja på den frågan kan det finnas många rätta svar för det beror ju på i vilket sammanhang en kommande tjur ska tjänstgöra, och på vad djurägaren prioriterar i sin egen avel. Men för att en ko ska komma ifråga som tjurmoder finns det ett par saker som ska vara klara.

Äggstockar

Först och främst ska hon ha två normalt utvecklade äggstockar. Vikten av detta kan inte nog understrykas och gäller oavsett vi har "fjällnära" eller "vanliga" fjällkor. Det viktigaste slaget mot könskörtelhypoplasi står i urvalet av tjurmoder.

Lätt ärvt

När det gäller exteriöra anlag med stor arvbarhet så är juverform/spenstorlek nåt som har rätt så stort genomslag. Att kon har ett bra juver med bra anfästning och fina spenar är följaktligen viktigt för att man ska få en trevlig avkomma att mjölka i framtiden. Särskilt viktigt blir det om man av någon anledning har en tjurfader som man inte har en dottergrupp efter att besikta för att få vägledning om eventuella anlag. Vet man å andra sidan om att tjuren man har som tjurfader ger fina juver så kan ju en tjurmoder med något sämre standard accepteras, om hon har en bra produktion eller intressant härstamning eller andra fördelar. Helst ska man ju ha en tjur och en tjurmoder som pekar åt samma håll för att få en stark avelseffekt men ibland är det svårt i en liten ras.

Höjd över havet

När det gäller andra exteriöra detaljer som kropp och ben så är även dom ganska lättärvda. För en lång framtida bestående vänskap med avkomman är det en fördel om kon inte är för lågställd. Vill man binda ris åt egen rygg så är ett bra sätt att avla med lågställda kor. Spentramp och veterinärbesök blir då ett sätt att fördriva tiden på. Undvik alltså alltför låga kor med dålig golvhöjd (höjden mellan juverbotten och bås-pall). Men återigen är kon högproducerande och frisk så kan väl en låg ko fungera men då måste man vara noga med att välja en tjurfader som motverkar detta. Det finns en tumregel som jag själv tyckt fungera när man ska bedöma om en

tjurkalv som fötts kommer att bli ett acceptabelt avelsämnur ur höjdsynpunkt.

När kalven blivit nån månad så titta på den från sidan. Kroppen på kalven är då nästan helt rektangulär och om man får plats med s.a.s. ytterligare en sån där kroppsrektangel mellan kalvens mage och golvet så brukar det vara en stark indikator på att den kommande tjuren inte blir lågställd. Kolla hemma hos er om det stämmer för er också.

Svårärvda anlag

Svårare att avla på är anlag som sjukdomsresistens/mastitresistens alltså förmågan att motstå sjukdomar och bakterier i närmiljön. I större raser så finns möjligheten att titta på hur kons fader påverkat avkomman och har man då flera jämbördiga tjurmoderämnen så är det läge att välja den kon som har bästa sjukdomsprofilen på sin fader. För att få en säker bedömning på sådana egenskaper så bör tjuren ha ca 150 döttrar eller mer. Som alla förstår så begränsas därigenom våran möjlighet att göra sådana urval med säkerhet.

Använd sunt förnuft

Återstår då att som så många gånger förr använda sunt förnuft och hoppas på det bästa. Har du en gammal ko som hållit bra även om hon mjölkat bra, som dessutom fungerat utan besök av veterinär så kan vi ju i alla fall hoppas att hon ärver detta. Kor som klarat sig bra även i perioder då du kanske haft problem i besättningen förtjänar att granskas kanske ärver hon det. Det är inte alls säkert för det kan ju vara en miljöfaktor som gör att just hon funkade bra (att hon stått på ett dragskyddat bås etc.). Sannolikheten att hon ska lämna sund avkomma bör vara större än att använda en sjuklig skör ko som tjurmoder även om hon mjölkade bra.

Titta på årsredovisningen

När årsredovisningen kommer så ta för vana att gå igenom den noga. Titta på dina tjurmoderämnen och sök upp raderna under avkastningssiffrorna. Där står alla veterinärbehandlade sjukdomstillfällen. Det är förvånande hur lätt det är att glömma bort hur ofta en gammal favorit varit behandlad. Har en ko haft återkommande mastiter medan andra i besättningen varit friska så är det ingen tjurmoder! Där syns också fertilitetsstörningar och hur många gånger hon varit seminerad/betäckt. Kom ihåg att det är viktigare med få sem/bet än att kalvningsintervallet är lågt. En bra ko som har en flack laktationskurva kan behöva få kalva med större intervall än 12 mån.

Laktationskurva

En viktig aspekt på mjölkproduktionen är att laktationskurvan ska vara flack. Kon ska alltså vara bra på att hålla ut sin mjölkproduktion och inte "tokmjölka" i början för att sen rasa i produktion.

Nu är det dock viktigt att känna sig själv och sin utfodring för det kan ju vara så att man är försiktig med kraftfoder så att en bra ko inte blir täckt energi och proteinmässigt i början av laktationen. Är så fallet så är den flacka laktationskurvan inte ett bra mått på kons förmåga, här får du vara ärlig mot dig själv och dina kor. Med ovan sagt är det dock ett faktum att en arvbar egenskap är laktationskurvans form. Det är mycket lättare att sköta om och svara upp mot en kos behov av foder om hon har en jämn avkastning.

Torrsubstans i mjölken

Vill man avla på höga halter av protein och fett så är det relativt lätt att påverka men kom ihåg att det är även viktigt att titta på produktionen av kg protein och kg fett. Detta eftersom en högmjölkanande ko kanske inte orkat äta nog med grovfoder för att hålla upp halterna eller fått för svagt grovfoder. Så det viktigaste produktionsmålet blir relativtalen på produktionen även dom finner du i årsredovisningen. Vi har valt ut tjurmoder och tjurfader. Tjurkalven är nu född, vad mer att tänka på?

Har storleken betydelse?

Det är ju en fråga att beakta i tjurvalssammanhang. Är det tänkt att tjuren ska betäcka kvigor så är det klokt att kolla upp om tjurfadern ger stora kalvar. Enligt min egen erfarenhet av nästan 40 olika egna tjurar använda i min besättning så finns det ett sammanband mellan hur stor tjuren var som kalv och hur stora kalvar den får. Naturligtvis ingen regel utan undantag men värt att reflektera över. Har man olika kalvar att välja mellan så kanske man inte ska ta den allra största och kraftigaste till kvigbetäckare. Kom ihåg att skilja mellan högställd och stor. Högställda tjurar har aldrig vållat mig tråkigheter men däremot kraftiga muskulösa tjurar i kvigsammanhang. Hos kor har jag aldrig varit med om att det varit svårt med kalvningarna oavsett tjursort. Sen är det ju så att det behöver inte enbart vara tjurens fel om det blir svåra kalvningar. Det kan ju även vara tjurens svärfar som gett trånga kors hos tjurens fru.

Lynne?

Det viktigaste hos tjurkalven och den unga tjuren är att den inte är räddhågsen och "skvättig" min erfarenhet är att det inte blir bra när tjuren är äldre. Är det måttligt så kan en tjur bli bättre och bättre desto äldre den är men är den lite feg så är det inte positivt när man ska hantera den och den väger 600kg. Det är inte skoj med 600kg "skvätt". En viktig sak är "rätta i hörn syndromet". Är tjuren räddhågsen då du ska ta fast den i en box eller gramma den i ett bås så är en rädd tjur en klar säkerhetsrisk. Är tjuren tuff och framåt så är det sällan en nackdel men blir ju svårhanterligt om man ska ha den på bete med andra djur då den lätt blir nog så "farsig" om man ska ta tjeje-ma från honom. Men hellre en tuff tjur än en

rädd tjur.

Med tuff menar jag då inte att den ska stå och böla o blåsa så fort nån kommer in i lagårn, det är en arg tjur och dom finns det folk som lever på att ta ihjäl!

Annat att tänka på

En sak som man sällan hänför till tjurens påverkan på avkomman är om den är företagsen, "intelligent" och framåt. Jag ska inte påstå att jag vet säkert men jag har tyckt mig märka att tjurar som var lätta att lära att dricka som kalv och som var allmänt pigga ofta får trevliga och lättlärd kalvar. Det är ju sällan man vet något om hur en semintjur varit och därför kan man bara jämföra med modern till kalven om man kom ihåg hur hon var. Men min första egna tjur som föddes och föddes upp hemma hos mig var en riktig idiot när det gällde att lära sig att dricka själv. I min iver och omsorg om detta "spännande" avelsämnur så höll jag på i över 6veckor innan den drack själv (det skulle jag aldrig göra idag). Döm om min förvåning när de flesta av hans 10 kalvar var snudd på lika dumma när det gällde att lära sig dricka själv. Efter det har jag tänkt på hur avelstjurarna som fötts hos mig varit och ofta tycker man sig se att kalvarna är åt samma håll. Så jag väljer en pigg och framåt tjurkalv före en annan om det finns ett val att göra. Du kan ju prova du med och se om det stämmer!

Mycket viktigt är också att du tittar efter i gruppavels-systemet innan du bestämmer vilken tjur du ska ta. Där hjälper vi dig gärna både från avelscommitte'ns sida eller stamboksexpen om du tycker det är svårt att hitta rätt. Var inte rädd för att höra av dig med synpunkter eller frågor!

Tjurhantering

Den ädla konsten om tjurhantering är nåt som vi nästan hann tappa bort under 70 och 80talet då besättningarna var mindre och tjurföreningarna upphört. Det framkommer också klart då man hör om hur många olyckstillbud som förekommer ute

Fjällkon

hos djurägare. Jag bör väl påpeka att jag då menar djurägare i vidare mening än fjällkobönder. Mestadels är det ju köttrastjuror och dikor som orsakar olyckor. Men även mjölkbönder som gjort större kalla lösdrifter och släppt in tjuror för att klara brunst-passningen har gjort smärtsamma lärdomar om hur det kan gå när man vänder ryggen åt en tjur.

Hur få en bra start

I en tidigare artikel gick vi igenom att välja tjurmoder och tjurfader och vad vi borde göra för att få ett så bra tjurämne som möjligt. Så om vi nu förutsätter att vi har en orädd tjurkalv som lär sig lätt och är framåt på ett positivt sätt, och som dessutom har de bästa föräldrar. Vad gör vi då för att få låta avelshänsynen bestämma hur länge vi vill ha kvar tjuren och inte hanteringssvårigheter.

Promenera

Det bästa du kan göra som start är att redan från det kalven är liten och framåt sätta på den en grimma och gå ut med den ett tag eller ett par varv i lagårn. Det är ytterst sällan jag gjort det själv för man brukar aldrig ha tid eller ork att lägga ned extra tid. Icke förty gör man det så får man en mycket lätthanterad och snäll tjur. Var då noga med att vara korrekt med den och inte reta eller busa med den. Tämjer man in den ett par dagar i sträck när den är liten så behöver man inte hantera den ofta för att den senare ska komma ihåg hur man gick fot med husse eller matte.

Ringa

När tjuren är omkring ett år gammal är det dags att ringa den. En vuxen tjur som du ska hantera ska vara ringad. Det är ett arbetsmiljökrav. Se till att boxen den går i eller båset den står i är "sanerat" på saker som den kan fastna i med ringen. Finns det såna så kommer den att hitta dom var så säker, och det är ingen skön upplevelse för en tjur att sitta fast en halv dag i någonting med ringen. Förutsatt att den inte sliter sönder nosen.

Sexualupplysning

Jag tycker att det lättaste sättet att lära en tjur vad livet går ut på är att släppa ihop den med kvigor i en box. Då lär dom upp den och hetsar igång den, och det har fungerat här 39 gånger av 39. Men låt den inte gå med kvigorna ett halvår och slöa till. Efter en eller två kvigomgångar på två månader vardera är det dags att ställa upp den på bås och lära den betäcka på kommando. Vilket inte brukar vara svårt när den gått kvigkursen. Det blir lättare om du gör i ordning ett betäckningsbås som är lite trångt så att kon inte kan vandra för mycket upp eller ner eller åt sidorna. Det viktigaste både för kon och tjuren är att det inte är halkigt så dom gör illa sig. Strö rikligt!! Ska du ha en fullt ut fungerande betäckningstjur så är det viktigt att lära upp den som kobetäckare på kommando. Att släppa in den i en box tillsammans med kon är väl ok men ska den säljas,

så får man upplysa om att den inte betäckt på kommando. Jag har själv köpt äldre tjuror som i en del fall helt vägrat betäcka om dom haft grimma på sig. Så lär den när den är ung!! Hanterar man en tjur enbart vid betäcknings-situationer så får man snart en tjur som är het som en kamin bara man kommer med grimman för den vet vad som vankas. Det är därför bra om man leder tjuren och hanterar den utan att den får betäcka så blir samvaron något mer civiliserad.

Varning

En tjur är aldrig annat än en risk oavsett hur snäll den hittills varit, och detta oavsett hur väl du lärt den eller hanterat den. Risken kan visserligen hanteras eller bemästras men är ändå aldrig annat än en olika stor risk beroende på hur skicklig du eller andra är som hanterar den. Någon gång kring 2 års åldern och därefter går en tjur från att vara "tonåring" till att bli "vuxen". Under "tonårstiden" är en tjur ofta lite stimmigare än dom blir nåt år senare (även en stimmig ungtjur kan göra ont) men det är ändå sällan en farlig stimmighet om ni missförstår mig rätt.

En vuxen tjur däremot kan gå bra att hantera lång tid men sen få ett "psykbryt" och man vet inte varför. Det är då det gäller att ha hanteringsrutiner som gör att man snabbt kan få fast den på bås igen eller in i en box om det är på lösdrift. Dock tycker jag att det verkar som om tjuror som inte visat humör innan 3-4 års ålder sällan får några värre anfall om man inte tar dit en annan tjur eller gör nåt kardinalfel. Men oavsett det får man inte lita på den!

Kom ihåg att ju mer man hanterar en tjur desto tidigare ser man eventuellt dåligt humör och kan ställa därefter. Men vad du än gör lita aldrig på en tjur vänd den aldrig ryggen så du missar eventuella reaktioner. Lek eller busa heller aldrig med den för då kan den göra illa dej utan att mena det för den tror ju att alla är lika stabilt byggda som den själv. Ha aldrig bråttom när du hanterar en tjur ofta är det stress eller brådska som gör att man tänker fel och begår misstag.

En tjur har bara ett mål i livet och det är att bli chef över sin flock och betäcka den så du får inte göra den mer sofistikerad än vad den är. En tjur är aldrig gullig och snäll den är bara en tjur och det är den bra på. En tjur kan lyfta fyra gånger sin egen vikt på nacken så om den tränger upp dej i ett hörn så gör det snart ont därför måste du alltid vara ett steg före tjuren i tanken. Jag har själv blivit humpad på en tjurskalle och vet hur liten man känner sig så tänk dig alltid för, och ha inte bråttom så blir tjurhållning en rolig krydda i ett avelsarbete och en hanterbar risk!

Robert Nilsson

Information från Avelskommittén

Den här gången har vi en ny ungtjur att presentera från Svensk Avel: 96851 Gus, han är en intressant kombination härstamningsmässigt samt mycket produktionsstarka kor i härstamningen både på fädernet och mödernet. Någon kanske tycker att avända en ungtjur som tjurfader kan diskuteras, men vi tyckte att kombinationen 96840 Gunde och 224 Ringull Sv Fj 25016 var så pass intressant att vi förordade inköp av honom. En närmare presentation av Gus finns på sid 2.

När det gäller tjurkalvserbjudanden till Svensk Avel får man ta i beaktan att de är förhållandevis få, så därmed är utbudet inte allt för stort. Man kan inte låta bli att undra vart eventuella tjurkalvar som åstadkommit av riktade parningar till tjurmodrar ute på de olika husdjursföreningarna tar vägen. De måste väl ändå ligga ansvarsmässigt på de avelsansvariga i respektive region att tjurmodrar blir rätt seminerade och att ev. tjurkalv rapporteras till Svensk Avel?

Om ni har en tjurmoder eller tror att ni har en, hör av er till oss så hjälper vi mer än gärna till att välja tjur till henne, så att avkomman blir så intressant som möjligt. En tjurmoder behöver inte mjölka över 8000 kg mjölk, hon kan t. ex. mjölka 5000 kg och vara en potentiell tjurmoder. Men hon bör mjölka över rtasmedeltalet i besättningen, samt ha bra relativtal, har man en blandad besättning får man naturligtvis ta hänsyn till det i bedömningen. Så åter igen anmäl in flera tjurkalvserbjudanden. Man kan bara få antingen ett Ja eller ett Nej till svar och ett nej är inte så farligt, då får man se det så att vi har i alla fall en möjlighet att välja då om vi får in flera erbjudanden åt gången.

I nästa nummer skall vi förhoppningsvis ha ett gäng tjuror att redovisa om allt går som det ska vid samslingen av våra tjuror på Alebäck. I skrivande stund vet vi ingenting, eftersom det är ett tag kvar innan dom åker dit. Det kanske även hinner bli någon ny Svensk Aveltjur att presentera. Det kommer att vara sparsamt med Svensk Avels tjuror under våren och sommaren då det inte köptes in någon under sommaren och hösten -04 på grund av att det inte kom in några erbjudanden.

Vi har även i detta nummer av Fjällkon med rekommenderade tjur listan eftersom det nu är högsäsong för seminerigar. Inga stora förändringar sedan den var med sist. Den enda ändring

Fjällkon

vi har gjort är att plocka bort 2 tjuror i grupp 1: 96776 Lippo och 96847 Levis. Lippo för att han har sjunkit i bedömning till -8 i tjurindex samt har varit med ett tag och då får han ge plats åt en annan tjur nämligen 9151 Loke Sv Fj 24001, som importerades från Norge på samma gång som 9150 Tor. Loke har likväl som Tor en lättanvänd och intressant härstamning. Levis utgår för att han är använd i tillräckligt stort antal doser och får vänta på sin avkommebedömning, här sätter vi in den nya ungtjuren 96851 Gus i stället. som ju för övrigt är halvbror med Levis på mödernet.

Nog med diskussioner om tjuror och tjurmodrar. Avelskommittén vill önska alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År, samt påminna om att om ni har funderingar eller frågor, hör gärna av er till oss, Mårten, Anders eller Joachim.

MVH Avelskommittén

Lista över rekommenderade semintjuror 2004/2005.

Grupp 1

6769 Delta. Kodnr 6-6769. Far: 38 Desing. MF: 786 Maro. Övrigt: Ej till för små kor. Svaga värden för mastitresistens. Bra dotterfertilitet. Intr. härst.

9150 Tor. Kodnr 7-761. Far: 9007 Lano. MF: 9004 Selo. Övrigt: Norsk import. Lättanvänd. Intressant härstamning.

9151 Loke. Kodnr 7-762. Far: 9010 Öst-Tor. MF: 9008 Karo. Övrigt: Norsk import. Lättanvänd. Intressant härstamning.

6851 Gus. Kodnr 3-6851. Far: 6840 Gunde. MF: 161 Smille. Övrigt: Ny ungtjur

Grupp 2

1095 Flise. Kodnr 7-744. Far: 302 Misse. MF: 65 Lur. Övrigt: Intressant härstamning. God exteriör. Bra avkastning.

164 Lim. Kodnr 7-566. Far: 83 Rim. MF: 158 Fare. Övrigt: Bra juver. God exteriör.

6787 Laro. Kodnr 6-6787. Far: 6715 Lage. MF: 786 Maro. Övrigt: Mycket bra dotterfertilitet. Bra juver. Bra med mjölk. Goda halter.

6845 Baba. Kodnr 3-6845. Far: 6759 Bam. MF: 729 Homeros. Övrigt: Ny ungtjur.

Fortsättning följer på nästa sida.

Aktuella semintjurur från Svensk Avel

Tillgängliga och godkända fjällrastjurur från
Svensk Avel.

Namn	Grupp	Kod nr	Stamb.	Far	Mf	NAT min	NAT tjur- index	Justerat NAT min	Övrigt
6768 Deger	1	6-6768	96768	38 Desing	708 Bill	96	-4		Bra dotterfertilitet. Intressant härstamning.
6769 Delta	1	6-6769	96769	38 Desing	786 Maro	97	-4		Mkt bra dotterfert. Bra lynne. Anv ej på för små kor. Intressant härstamning.
6776 Lippo	1	6-6776	96776	46 Lester	717 Kare	93	-6		Bra ben. Bra mjölkbarhet. Intr. härst. Svaga värden för mastitresistens.
6851 Gus	1	3-6851	96851	6840 Gunde	161 Smille				Ny ungtjur
6742 Harg	2	6-6742	96742	729 Homeros	726 Basker	100	+1		Bra ben, Bra juver. Bra mjölkbarhet
6746 Hompest	2	6-6746	96746	940 Hompen	726 Basker	100	-2		Bra juver. Anv. ej på kor m. svaga ben. 6,25% Rk+ 3,12% SJB
6759 Bam	2	6-6759	96759	943 Bass	786 Maro	102	-1		Ger korta spenar. Anv ej på kor med svaga ben. 3,12% Rk
6765 Homa	2	6-6765	96765	940 Hompen	6715 Lage	92	-1		Mkt bra juver, mjölkbarhet & golvhöjd. Bra dotterfertilitet. 6,25% Rk + 3,12% SRB + 1,56% SLB
6787 Laro	2	6-6787	96787	6715 Lage	786 Maro	102	+8		Mycket bra dotterfertilitet. Bra juver.
6845 Baba	2	3-6845	96845	6759 Bam	729 Homeros				Ny ungtjur
6738 Mast	3	6-6738	86738	786 Maro	723 Figer	95	-5		Ger bra juver och korta spenar. Bra dotterfertilitet. Använd ej på små kor. 3% Rk
6777 Makro	3	6-6777	96777	6724 Mikro	786 Maro	102	+1		Mkt mjölk. Svaga värden för mastitresistens. 12,5% annan ras.
6780 Mise	3	6-6780	96780	6724 Mikro	786 Maro	107	+7		Mkt mjölk. Svaga värden för mastitresistens. 12,5% annan ras.
6848 Birk	3	3-6848	96848	708 Bill	41 Duvolen				Ny ungtjur
6849 Aragorn	3	3-6849	96849	710 Agaton	6748 Bör				Ny ungtjur
6850 Röde Orm	3	3-6850	96850	6777 Makro	41 Duvolen				Ny ungtjur

Fortsättning på listan över rekommenderade
semintjurur 2004/2005

Grupp 3

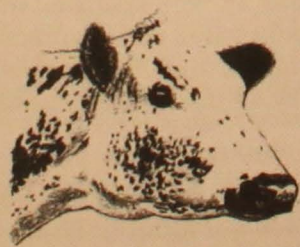
57 Filur. Kodnr 7-782. Far: 44 fagerman. MF: 786 Maro. Övrigt: Bra avkastning. Bra exteriör. Bra juver.

40 Pelle. Kodnr 7-596. Far: 6748 Bör. MF: 786 Maro. Övrigt. Ökar storleken, användes till små kor, ej kvigor. Bra avkastning.

6848 Birk. Kodnr 3-6848. Far: 708 Bill. MF: 41 Duvolen. Övrigt: Ny ungtjur.

6849 Aragorn. Kodnr: 3-6849. Far: 710 Agaton. MF: 6748 Bör. Övrigt: Ny ungtjur.

6850 Röde Orm. Kodnr 3-6850. Far: 6777 Makro. MF: 41 Duvolen. Övrigt: Ny ungtjur.

Kokontroll året 2004.

Vi ska i detta nummer gå igenom den färskaste statistiken för kokontrollen 2004. Liksom föregående år ska vi redovisa de högst avkastande besättningarna i respektive storleksgrupp samt högst avkastande kor. Tyvärr hade man på svensk mjölk glömt bort löftet att ändra urvalet på 1:a kalvarna så att dom över 6500kg ecm kom med. Nu låg istället nivån kvar på 8500 ecm som för alla andra raser vilket är lite högt för oss. I skrivande stund har man tyvärr heller inte producerat listan över kor med högst livstidsavkastning så inte heller den kommer med. Men den är inte så omfattande så vi ska försöka skrapa ihop den själva men vi hinner inte till detta nummer. Nog om detta!

När ni läser listorna så betänk att en del av de större besättningarna är kravanslutna vilket ju ger en försiktigare utfodring. Tyvärr så särredovisas inte de kor vars fäder blivit omkodade till fjällras på vare sig listor eller enskilda årsredovisningar. Utan alla 41:or blir satta i "slaskgruppen" övriga raser. Detta har vi korrigerat i de fall vi vet om förhållandena, men det är alltså möjligt att en del fjällkor inte kommit med i statistiken.

Noterbart är också en frapperande hög förekomst av 6737 Örme och 6740 Skatt (De SKB tjurar som har högst låglandsinslag i dagens SKB avel) i härstamningarna runt Vännäs, vilket avspeglas i en del av de mindre besättningarnas avkastning.

Tillfredställande ur fjällrassynpunkt är att av den kulliga populationens 8 största besättningar är 7 inriktade på fjällrasavel, endast en är inriktad på korsningsavel.

Vi börjar med besättningarna

Ant. Kg mj. Fett% fett kg prot% prot kg kg ecm tot ant kor

2,0-4,9 kor
3,0 kor 8520 4,74 404 3,51 299 9361 34,6
SE 28674 I o L Brorsson Hölje Lit

2,5 kor 8443 4,55 384 3,52 297 9082 38,9
SE 14043 B Renström Strömsholmsvägen Bureå

2,7 kor 8188 4,62 378 3,59 294 8921 15,8
SE 26286 S E Åström Tväråmark Umeå

2,6 kor 8187 4,18 342 3,66 300 8534 16,1
SE 28043 L o J Sjöström Nybyvägen Vännäs

5,0-9,9 kor
6,7 kor 8088 4,57 370 3,56 288 8757 80,2
SE 34211 Månggården AB Åsan Fåker

6,5 kor 8045 4,38 352 3,63 292 8560 91,8
SE 7280 T o E-M Widholm Hölåsen Hallen

6,6 kor 7278 4,40 320 3,49 254 7685 55,0
SE 81334 P-E Gudmundsson Karstorp Förslöv

8,4 kor 6839 4,64 317 3,73 255 7540 24,6
SE 34513 T Ågren Västersel Vännäs

6,6 kor 6972 4,53 316 3,61 252 7536 30,9
SE 28176 S-E Nygren Hednäs Vännäs

10,0-14,9
13,5 kor 7771 4,72 367 3,71 288 8646 26,3
SE 36400 V Karlsson Holmsjö Vännäs

10,5 kor 7384 4,40 325 3,63 268 7873 45,4
SE 40901 T Bäck Brosättra Rimbo

12,4 kor 6014 4,57 275 3,61 217 6528 18,7
SE 61122 R Eklundh Kanalvägen Järbo

Fjällkon

Ant. Kg mj. Fett% fett kg prot% prot kg kg ecm tot ant kor

11,3 kor	6047	4,43	268	3,59	217	6451	34,4
SE 34106 Bergkvist gård AB Månsta Fåker							
11,0 kor	6052	4,16	252	3,47	210	6210	62,3
SE 41325 H Brunnberg Hagby Focksta							
<u>15,0-19,9</u>							
17,1 kor	6519	4,71	307	3,65	238	7207	19,1
SE 11708 G Persson Kyrkbyn Alfta							
16,9 kor	6565	4,55	299	3,61	237	7111	20,3
SE 98836 A Wonkavaara Västersel Vännäs							
15,4 kor	6571	4,25	279	3,47	228	6801	15,4
SE 479 B Blomgren Myrheden Arjeplog							
15,8 kor	6316	4,42	279	3,61	228	6739	20,3
SE 11041 B Persson Mällbyn Mattmar							
18,5 kor	6090	4,30	262	3,60	219	6411	18,5
SE13524 R Haggren Trappnäs Hallen							
<u>20,0-24,9</u>							
20,1 kor	5854	4,75	278	3,67	215	6512	25,6
SE 69520 O Dahlberg Lillpitevägen Lillpite							
21,8 kor	6048	4,30	260	3,51	212	6314	21,8
SE 20354 B-G Fjällström Lövnäs Malgomaj							
22,5 kor	5675	4,55	258	3,52	200	6116	22,5
SE 13581 T o H Öhgren Uttersjöbäcken Lövånger							
20,1 kor	5500	4,51	248	3,62	199	5934	20,1
SE 36879 S Pettersson Gåsbäcksvägen Ockelbo							
22,8 kor	5371	4,21	226	3,56	191	5564	25,4
SE 58068 U Delestig Sunnanås Ljusdal							
<u>25,0-29,9</u>							
29,4 kor	7656	4,31	330	3,59	275	8050	39,7
SE 83207 J Gustavsson Görshorva Mjölby							
29,7 kor	6922	4,49	311	3,57	247	7428	29,7
SE 33795 G Häggström Fäboden Vindeln							
25,9 kor	5455	4,16	227	3,54	193	5618	26,9
SE 41196 E Karlsson Kanonvägen Våmhus							
28,2 kor	4876	4,49	217	3,54	171	5170	31,3
SE 15086 K-A Norman Gevåg Hammarstrand							
<u>30,0-</u>							
33,4 kor	7420	4,62	343	3,69	274	8151	33,4
SE 1103 Nils-Nilsa lbr AB Övre Svartlå Boden							
47,8 kor	6753	4,37	295	3,63	245	7174	47,8
SE 55010 Mårten Dahlberg Marieberg Bjärträ							
35,3 kor	5644	4,39	248	3,63	205	6016	41,5
SE 36236 Frängskulla gård AB Flarkbäcken Flarken							
40,5 kor	5321	4,30	229	3,61	192	5595	40,5
SE 36368 Gärde Moran AB Gärde Lövånger							

Noterbart när vi ser på besättningsmedeltalen är att nästan alla besättningar ökat rejält i avkastning. Störst steg uppåt har Herr Gustavsson i Görshorva tagit med drygt 1000kg ecm. God tvåa där är ordförande Jonört som ökat 995 kg. Även herr Ceder i Gärde har ökat imponerande 800kg.

För första gången har vi även större fjällrasbesättningar som nått över 8000kg ecm i medeltal.

Några av korna i tabellen på nästa sida:

453 Sessan (57 Filur - 6752 Katar) finner ni på listans 10:de plats. Ägare Joachim Gustavsson

461 Sessan (57 Filur-1088 Flimmer) finns på listans 11:e plats. Ägare: Elin Gustavsson

463 Sessan (7174 Mint - 41 Duvolen) är placerad som nr 39 på listan. Ägare Joachim Gustavsson
Foto på samtliga Joachim Gustavsson

Fjällkon

Nr	Ko	Far:	Mf:	Kg mj	%fett kg	%prot kg	fett+ prot	Ecm kg		
1,	33-55010-45	15 Helge	Petrus	9829	5,0	490	3,6	384	874	11392
2,	37-1103-439	41 Duvolen	948 Sigill	10262	4,4	453	3,6	374	827	10972
3,	37-1103-432	196 Ludde	6776 Lippo	10582	4,3	451	3,4	360	811	10967
4,	37-1103-419	9 Mårtis-Nick	709 Gulle	8919	4,9	440	3,7	327	767	10116
5,	37-1103-442	196 Ludde	6758 Bula	9244	4,7	435	3,5	293	776	10047
6,	9-83207-407	234 Sprint	6715 Lage	9141	4,6	420	3,7	334	754	9981
7,	37-1103-431	196 Ludde	187 Zeke 352fd	8000	5,1	409	4,1	329	738	9567
8,	9-83207-412	1088 Flimmer	64 Griver 310fd	8841	4,3	380	3,9	341	721	9472
9,	9-81224-437	40 Pelle	1088 Flimmer	8625	4,5	390	3,7	318	708	9363
10,	9-83207-453	57 Filur	6752 Katar	7680	5,5	423	3,8	293	716	9337
11,	9-83207-461	57 Filur	1088 Flimmer	9119	4,0	364	3,4	310	674	9108
12,	33-55010-343	30 Herman	46 Flink	7757	5,2	402	3,8	292	694	9092
13,	33-59706-1017	6209 Kwick	6728 Lazarus	8768	4,1	360	3,6	318	678	9033
14,	30-21959-58	161 Smille	6769 Delta	7784	5,2	401	3,6	284	685	9025
15,	33-29151-349	6742 Harg	6715 Lage	8949	4,0	357	3,5	312	669	8995
16,	33-55010-352	164 Lim	127 Desir	8617	4,3	369	3,5	303	672	8989
17,	33-27910-120	6746 Hompest	6749 Risk	8410	4,4	368	3,7	307	675	8956
18,	5-22929-1000	6746 Hompest	6766 Karess	8685	4,1	359	3,5	301	660	8869
19,	9-83207-460	7174 Mint	40 Pelle	8072	4,6	370	3,6	294	664	8796
20,	37-1103-429	53 Guldus	940 Hompen	7670	4,8	369	3,7	286	655	8622
21,	30-42397-35	6758 Bula	Fjällrastjur	8121	4,4	357	3,5	286	643	8588
22,	9-83207-415	40 Pelle	6752 Katar	7931	4,5	355	3,7	287	649	8578
23,	37-1103-5462	57 Filur	41 Duvolen352fd	7872	4,3	338	3,8	302	640	8417
24,	33-29151-351	6758 Bula	6715 Lage	6544	5,8	381	4,2	275	656	8402
25,	33-29151-332	6715 Lage	943 Bass	6597	5,7	378	4,2	278	656	8401
26,	37-1103-35	6787 Laro	3002 Pricken	7536	4,8	359	3,7	276	635	8389
27,	33-55010-345	232 Dillner	161 Smille	8273	4,1	337	3,4	279	616	8328
28,	9-83207-446	6758 Bula	6742 Harg	8631	3,7	316	3,4	294	610	8277
29,	33-15105-215	6748 Bör	6715 Lage	8087	4,1	330	3,5	286	616	8250
30,	37-36368-447	6758 Bula	6776 Lippo	7300	4,7	346	3,9	285	631	8241
31,	33-13524-363	6776 Lippo	940 Hompen	8139	4,1	329	3,5	284	613	8236
32,	33-55010-1008	193 Låg	943 Bass	8359	3,9	328	3,3	273	601	8193
33,	33-7154-5012	6765 Homa	943 Bass	7271	4,8	352	3,7	270	622	8191
34,	33-55010-508	6715 Lage	6748 Bör	7950	4,1	328	3,6	284	612	8176
35,	37-1103-424	44 Fagerman	79 Nill	6597	5,4	358	4,2	278	636	8157
36,	30-21959-59	6758 Bula	6766 Karess	7444	4,6	345	3,6	269	614	8141
37,	9-83207-470	6758 Bula	234 Sprint 310fd	7292	4,9	354	3,5	258	612	8128
38,	9-83297-289	6776 Lippo	6752 Katar	7841	4,3	334	3,4	268	602	8099
39,	9-83207-463	7174 Mint	41 Duvolen	7871	4,3	335	3,3	260	595	8057
40,	33-55888-120	6776 Lippo	6759 Bam	7006	5,0	352	3,7	260	612	8048
41,	30-61122-18	6715 Lage	6758 Bula	7700	4,2	326	3,6	275	601	8020
42,	37-1103-5037	940 Hompen	162 Linus 274fd	8354	3,8	319	3,1	263	582	8005

2004 är det 42 fjällkor med godkänd far och morfar som är med på listan mot 32 året innan. Vi har 43 olika tjurar med som far eller morfar till korna. Flest döttrar har föga förvånande 6758 Bula som även finns som morfar 2 gånger. Tre döttrar vardera har 6715 Lage, 6776 Lippo, 196 Ludde, o 57 Filur. Mest anmärkningsvärd där är kanske 196 Ludde vars tre döttrar i snitt ligger över 10000 kg ecm på tredje kalven. Värt att notera också för att tjuren bara hade fyra döttrar totalt. Men som synes är det god härstammingsmässig spridning på tjurmoder-ämnena i rasen.

Årets etta 45 Iris var med på 10de plats i fjol då hon hade bytt besättning mitt i laktationen. Tydligt så trivs hon nu alldeles utmärkt hos Mårten Dahlberg där hon fått sin 7e kalv. 45 Iris är född hos Bengt och Ingrid Knutsson Edsbyn och har som sin far en egenproducerad Hompen-son och som morfar en Biskoson från Per Önner-

stam,Edsbyn. Årets tvåa är mor till den aktuella ungtjuren 6850 Röde Orm och var trea på fjolår-ets lista.

Vanligaste kolinje på listan är 5 st Sessor från Gustavsson i Görshorva. Annars är det de gamla pålitliga linjerna L-linjen från Uttersjöbäcken, S-linjen från Torvalla. D-linjen från Svartbäcken och Malin korna från Görshova som har 2 eller fler kor på listan.

Mycket anmärkningsvärt är väl också att det först på 15e plats finns med en ko efter en svensk avel tjur. Detta om man betänker de stora dottergrupperna jämfört med privatjurarna som de 14 första korna stammar efter. Vi kan alltså lugnt konstatera att vi som trodde på att det fanns mjölk att hämta i annat än indexavel hade rätt. Nummer ett i avelsarbete är att vara grundlig i tjurmoderval och tjurval inte att lära sig läsa indexsiffror även om det kan vara en hjälp i att hitta rätt

När fjällkon äntligen fick vara fjällko igen

När man har med avelsarbete att göra kan det vara en god idé att emellanåt blicka tillbaka. För att inte skrämmas alltför mycket ska jag skynda mig att tillägga, att när jag talar om avelsarbete i det här sammanhanget, så gäller det på besättningsnivå i en besättning som är så liten att den nästan inte finns. Vad det egentligen handlar om är kalvarna som de senaste 15 åren sett dagens ljus i den lilla, trånga lagården ett stenkast från stambanan, dvs järnvägssträckan vars tillblivelse så utförligt beskrivits i Sara Lidmans "Järnbanesvit". Byn heter Ljustjärnbränna och ligger ganska precis mellan Vännäs och Bastuträsk.

"Gerillakrig"

Vad jag funderat på är hur det skulle sett ut om inte....

Det handlar om 20 år av "gerillakrigsföring" på besättningsnivå som varit omöjlig utan den stora insats som gjorts för fjällrasens bevarande i stort. Men gerillakrigsföring har det varit. Fortfarande är okunskapen och oviljan gentemot fjällkorna stor bland seminpersonalen i södra Västerbotten. Taktiken för djurägaren har till slut blivit att vid seminanmälan räkna upp tre tjurar som inte är besläktade med hondjuret och sedan ändå vara beredd att ta ett snabbt beslut bland de tjurar som finns i byttan när seminören väl står på gården. Det känns inte direkt som något seriöst avelsarbete, men minimi kriterierna har i alla fall uppfyllts de senaste tio åren; tjurarna har varit renrasiga och någorlunda obesläktade med hondjuren. Jämfört med 80-talet är det ett enormt lyft. När vändningen kom, eller rättare sagt började göra av sig i min mors lilla besättning, var året 1990. Besättningen bestod av en 9-årig fjällko (1 Huberts mamma), en 949 Igor-dotter (SKRÄP!), en halvsländska (båda med 796 Han som morfar) och en kviga efter 799 Öre. Då kämpade man med att slippa lågland och jersey i djuren.

Vi skulle hinna drabbas av en Lönnå-dotter också, trots att vi sedan mer än ett år i förväg beställt 938 Ricko till den gamla fjällkon. Avelsansvariga fanns inte hemma på gården då semineringen gjordes och "katastrofen" var ett faktum. Efter den betan har seminpersonalen varit något försiktigare i den här besättningen i alla fall. Vi fick i slutänden tre doser med Ricko använda i besättningen, men ingen till kon som han var tänkt till. Första året hade beställningen inte hunnit komma in till Överklintens seminestation då kon blev brunstig. Det blev ungtjuren 6720 Jovial i stället = 1 Hubert. Andra året var vår "vanlige" seminör på läkarundersökning den dagen kon skulle semineras och det blev alltså ungtjuren Lönnå istället (som resulterade i vad

som förmodligen var hans bästa dotter, hon höll tre laktationer och hade relativtalen 135, 138 på livstidsproduktionen). Tredje året hade de sju kvarvarande doserna gått upp i rök och förhoppningsvis kommit andra fjällkoägare i distriktet till godo. I stället fick vi ungtjuren 6745 Rimbo, men den lilla kvigkalven var dödfödd. Gamm-kon fick till slut, efter sju sorger och flera bedrövelser, en dotter efter 6758 Bula. Idag står i alla fall två dotterdottrar i lagår'n; en efter 6742 Harg och den andra efter projektturen Viss. " - Det går, även när det går dåligt", sa n Nicke Sandkvist. Det isländska blodet finns kvar i form av 6,25% i en av besättningens kor och 0,78% i minsta kvigkalven. Ja, ni förstår skillnaden för besättningen de senaste 15 åren tack vare tillgången till obesläktade fjälltjurar till korna.

Tjurarna som inte finns

När jag ser på vilka tjurar som använts under de senaste 15 åren så inser jag hur många av dem som egentligen inte finns. Inte skulle ha funnits om regimen som regerade på 70- och 80-talet hade fått fortsätta ostört vill säga. Jag är inte helt insatt i alla turer, och lika bra är väl det, men jag tror att 938 Ricko var den förste som egentligen inte fanns. Han följdes av de "norska" halvbröderna 6718 Joar och 6720 Jovial. Andra ungtjurar vi använt oss av genom åren är 6742 Harg, 6758 Bula, 6766 Karess, 6769 Delta, 6776 Lippo, 6837 Bamse och 6840 Gunde. Tjurar som inte funnits om inte ett antal "tjurskallar" tjatat in dem i Svensk avels verksamhet. Jag säger ungtjurar för de var inte avkommebedömda då vi använde oss av dem först. Sen tillkommer hela drösen av projektjurar, "busktjurar". Vi har kämpat för att få använda dem, 13 stycken olika projektjurarhar vi fått kalvar efter. Jag vill passa på att tacka Gerd Arnqvist som tagit dusten med seminfolket så att vi har fått tillgång till de tjurar som intresserat oss - ibland. När tjänstgörande seminpersonal hittat igen dom vill säga. När de iddats plocka fram. Det är fascinerande så mycket som kan hända från en vecka till nästa med förrådet av tjurar på en seminstation, beroende på vilka som kör. Vi har fått höra att man inte vill ta hem och ligga på en massa doser när de inte används. Undra på att de blir liggande när de inte plockas fram ens när de frågas efter. Är det vårt fel att fjällkor tar kalv på första seminering, att det normalt bara är en dos som behövs? 15 år av "gerillakrigsföring" skördar sina offer.

Favoriterna

Nu vill jag börja att skriva om favoriterna! Tjurarna Smille och Duvolen har blivit riktiga favoriter med tanke på kalvarnas kynne och sundhet.

Betessläpp -81 Korna på bilden är efter: 61 Dragos, 6 Hoss och 40 Sem

Betessläpp -85. Kor efter 723 Figer, 6 Hoss och 708 Bill

Betessläpp -90. Kor efter 949 Igor och 6768 Örvar. (Båda med med 796 Han som morfar)

Besättningen 1994. Kor efter 938 Ricko, 943 Bass och 6733 Lönnå. (dotter till 799 Öre sticker fram huvudet).

Besättningens sista ko efter SKB-tjur, Lönnå-dottern 7 Broka, f. -91, mf: 708 Bill

Rosen av Böle-dotter, mf: 6766 Karess.

Fjällkon

Viss-kossan är en riktig pärla liksom Manitou-dottern var. Av Svensk avels tjurar är det trots allt Ricko som kanske fått det mest djupgående inflytandet som gammelmorfar till många av korna. Dotterdottern var bäst med suveränt juver och hög kapacitet för mjölk. Hon tampades med Lönnå-dottern och hade ändå relativen 114, 109 på livstidsavkastningen. 6742 Hargs egensinniga, mjölkbenägna döttrar har varit färglickar i besättningen. Men de senaste älsklingskalvarna har 6840 Gunde stått för. Mycket färg har de, svartsidiga alla tre. Två av dem är precis så där genomförståndiga som bara fjällrasdjur kan vara.

Bottennappen

Bottennappen från Svensk avel i besättningen står inte oväntat 6766 Karess för. Hans dotter var riktigt bedrövlig både i temperament och som mjölkko (relativt 74, 70), Min privata teori är att hon hade nå'n hormonrubbnig. Att hon blev kvar så länge som hon blev är helt ett utslag av ägarinnans envishet. Det enda hon var bra på var att få kvigor. Så lika "föronnat" har vi gått igenom inte mindre än tre dotterdöttrar efter den tjuren. Alla tre, efter tre olika tjurar (Rosen av Böle, Manitou och Fimar), har dock varit strålande jämfört med modern. Bättre temperament, mera, mycket mera mjölk och bättre exteriör. Karess-dottern hade den i särklass tyngsta slaktkroppen när hon väl kom iväg till slakteriet, nu endast överträffad av en av döttrarna med tre kilogram marginal. Man ser här hur knepigt det är med avel på den lilla nivån. Döttrarna/dotterdöttrarna är ju inga djur man törs eller vill sälja vidare. Av projektjtjurarna har bottennappen i min mors lilla besättning varit 27 Gunde, tjurkalven efter honom var riktigt skum. Två av 23 tjurar som inte fungerat så bra, det facit måste väl ändå sägas vara gott. Då har jag inte räknat med en sån som 6738 Mast som också använts i besättningen eftersom det är en tjur som förmodligen funnits fjällrasaveln förutan. Hans avkomor är vi inte odelat förtjusta i.

"Vart he' då nå' eljest ve' fjälloxa?" (Blev det annorlunda med fjällrastjurarna? Överlag har de kalvar som fötts och vuxit upp på Ljustjärnbränna de senaste 15 åren varit förtjusande varelser med många goda kvalitéer. Ingen större skillnad har märkts mellan projektjtjurarnas avkomor och avkommorna efter Svensk avels tjurar. Min koälskande, nordsvenska travare, som själv har en del norskt blod i ådrorna, har av någon anledning varit extra förtjust i kalvarna med norskt påbrå. De har onekligen varit väldigt "coola" över lag. De senaste 15 åren har kalvarna haft högre födelsevikt, korna har haft en bättre överlevnad, exteriören och fertiliteten har varit bättre jämfört med perioden när andelen finskt blod ökade i besättningen under 80-talet.

Andelen dödfödda kalvar har ökat något och är med ett undantag förknippade med grupp 1 djur. Nu har vi haft många friska och sunda kalvar från grupp 1 tjurar också, så det kan vara en slump eller att det inte passade med just de kolinjer som står i lagår'n. Inte minst tjurkalvarna efter grupp 1 tjurar har haft en stor kapacitet med att växa snabbt. En Smille-son (med Joar som morfar) gick på bete över en sommar och hade slaktvikten 200 kg vid knappa 15 månaders ålder! Inte illa för en som aldrig har fått kraftfoder. Snacka om hormoner i den tjuren! Hade det varit doping kontroll hade han garanterat åkt dit både på tillväxthormon och anabola steroider, även om det var helt kroppsegna. Vi har sålt djur vidare till andra också. Kvigor efter Duvolen och Delta bland annat, och senast den genomsläppta tjurkalven "Egon Edvinsson" efter ungtjurs-Gunde. Kärt barn har långt namn. Det är skönt att veta att man har "rent" mjöl i påsen när man ska sälja. Att besättningen har varit i kokrollen så länge och är väl dokumenterad. Så har resultatet av avelsarbetet sett ut från vår horisont, på besättningsnivå.

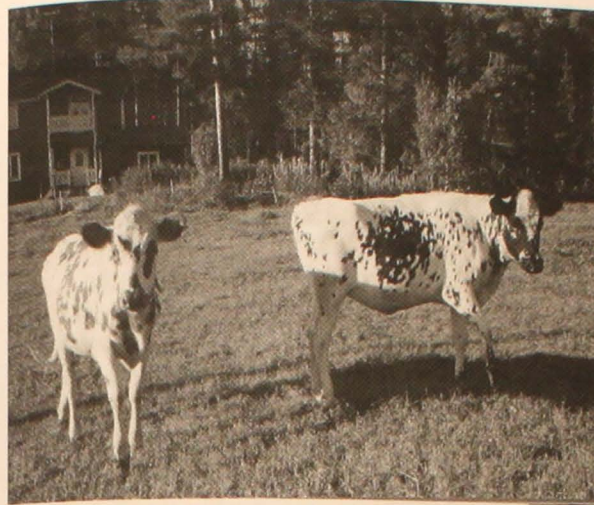
Smille-dotter, mf: 6718 Joar. 6,25% isländskt blod.

Tack ska ni ha!

Vi har nu haft nöjet av 15 spännande år av fjällrasavel som resulterat i finfina fjällrasdjur. Det jag egentligen ville med det här var att tacka alla engagerade, strävsamma människor i föreningen för ert gedigna arbete. Alla som sett till att alla dessa tjurar blivit tillgängliga, även för oss som omöjligt kan hålla egen tjur. Vi är oändligt tack samma över hur mycket roligare 1990- och 2000-talet blev för oss som har några fjällkor!

Text & bild: Margareta Holmgren

Fjällkon

Ytterligare en bild från Margareta Holmgren: Kvigor efter Mast och Viss (kalvade in 2004)

NÅGRA RECEPT INFÖR JULEN:

Lättgjord leverpastej

Går att skära

400gr lever
150gr fläskkött
1 dl vetemjöl
1dl skirat smör el. margarin 2 stora el. 3 små ägg
2 dl tjock grädde, vispad
3-4 rensade ansjovisar
1 liten gul lök
1 tsk mejram
1 msk salt (knappt)
1 krm vitpeppar

Mal 3-4 ggr lever, fläsk, ansjovis och lök. Vispa samman ägg, grädde, mjöl och kryddor, sist röres skirat smör ner i smeten.
Ugnsvärme 250 °C 1-1 1/2 timme i vattenbad.

Julkorv

Det är en sorts grynkörv fast inte så fet som grynkörv brukar vara, den gjordes ju mycket på det riktigt feta på grisen. Dessutom är korngrönen kokta här så det blir inte mycket expansion vid kokning av korven.

250 gr korngrön
1 1/2 l buljong
4 dl mjölk
5 m krokfjälster
1/2 gul lök
1/2 msk smör
750 gr nötfärs
750 gr fläskfärs
1/2 dl potatismjöl

2 1/2 msk salt
1 1/2 tsk stött vitpeppar
2 krm malen ingefära
2 krm malda nejlikor
lagerblad till kokning
Koka korngrönen mjuka i buljong c:a 45 min och låt sedan kallna. Koka upp mjölk och låt den kallna. När jag fått in smeten i fjälster strör jag på lite grovsalt och låter den stå kallt, då drar det ur blodet ur färsen, det räcker med att det står över natt. Får sedan sjuda c:a 1/2 timme. Man kan naturligtvis ta fårkött, älgkött eller vad man vill men det bör nog vara fläskfärs i så att det inte blir för torrt. När den börjat koka kan man ju sticka lite i dem.

Lycka till!

Från Birgitta Karlsson som önskar God Jul och Gott Nytt År!

PS

Hör av er om kalvningar eller om ni sålt några djur som står på er.

DS

Ostrecept:

Sötost

3 l sötmjöl som ljummes, 2 ägg, 1 msk vetemjöl och 1 kopp mjölk vispas ihop och blandas med den ljumma mjölken. 2 msk sirap, 1 bit kanel läggs i. 1 msk löpe röres ned. Låt stå tills det löpt ihop. Skär ett kors över massan. Låt den sakta koka tills den får ljusbrun vacker färg och vasslan nästan kokat in. Man kan utesluta mjölet och i stället ta ett ägg till. Man kan också ta lite socker i stället för sirapen. Med vispgrädde nedblandat är den sagolikt god.

Sötost (fatost)

4 l sötmjöl kokas ihop lite mer än hälften. Låt den svalna lite och tillsätt 1-2 ägg som vispas upp, en aning socker, 1 msk löpe. Smörj ett par formar och slå i och sätt in i ugnen. Gräddas tills den stelnat ihop.

Det här är gamla Jämtlandsrecept som jag fått av min mammas faster Astrid.

Så här har jag fått recepten av en kvinna från Hälsingland och kommentarena är inte mina, utan hennes.

Birgitta Karlsson

MER RECEPT INFÖR JULEN:

Småländsk Ostkaka

Hittade ett recept i mina gömmor som jag fått en gång för länge sedan av en tant som brukar köpa mjölk av oss. Inte förrän nu har det blivit av att jag testat det. Hur var det " Jesper Aspegren mitt i maten " brukade säga när han och kocken Rickard Nilsson fått till det riktigt i TV. " Mmmm änglarna sjunger " ! Det var precis så det var. När formen togs ut ur ugnen och innehållet hade fått svalna något och man smakade, då sjöng änglarna. Eller hur man nu ska uttrycka sig om något så gudabenådat gott. Jag kände att jag måste få dela med mig av receptet.

Njut av ostkakan tillsammans med lite jordgubbssylt och tunn grädde som efterrätt eller kanske till eftermiddagskaffet. Jag delade upp smeten i fyra alu-formar vilket jag tyckte var precis lagom för att ha i frysboxen och ta upp vid tillfälle. GOD JUL

5 l. Mjolk
2 hg. Vetemjöl
2 msk. Ostlöpe
3 st. Ägg
2 st. Äggulor
4,5 dl. Grädde
2 dl. Socker
0,5 hg. Sötmandel
3 st. Bittermandlar

Beredning: Vispa mjölet i lite av den kalla mjölken. Ljumma den återstående mjölken och vispa i mjöl -mjölkblandningen samt ostlöpen. Låt stå tills det börjar stelna, skär då i massan med en kniv, låt stå tills det börjar sjunka, varefter vasslen hålls av, låt massan stå en stund och rinna av. Vispa ihop ägg, gulor, socker, grädde samt den skällade och hackade eller malda mandeln, rör ner detta i ostmassan. Lägg i smorda formar, grädda i 175 grader ca. en timma. När ostkakan är färdig brukar den höja sig något.

Lycka till ! Evy Schale

NÅGRA RADER FRÅN EDER REDAKTÖR

Hej!
Här kommer Fjällkon nr 4/2004!
Den här gången är det som Ni ser ett dubbelnummer tillsammans med STN-föreningen. Hoppas Ni får trevlig läsning! Vad Ni gör så stressa inte ihjäl Er med förberedelser inför julen.... Den blir som den blir. Hoppas att Ni får tid över att njuta av den. Läs också julkåseriet om "Bondkåringens jul" på sid 20. Några kanske tycker att det är för lite bilder i denna tidning.... Det är inte bara att sätta in en bild, den bör helst passa med texten också! Tyvärr har jag dåligt med bilder på tjurar....
Här kommer det en liten bildberättelse :

En gång på 1960-talet gick en liten flicka på 3 1/2 år med sin pappa för att hälsa på kvigor. Den lilla flickan tittar intresserat, men avvaktande på när pappa klappar kvigan.... Bäst att hålla händerna på ryggen, den kanske bits?!

Nej, usch, det var för stora och läskiga djur för en sådan liten tös, hon vänder pappa ryggen och går därifrån. Pappa, som gillar djur, står undrande kvar. Gissa vem den lilla flickan var.....
Hon har fortfarande respekt för kor, men numera går hon till och med in i hagen, men helst inte ensam!

GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR!
Kristina

Livdjursförmedling

Information:

Vi har också förmedling på vår hemsida:

www.fjallkon.org Där får ni annonsera själva.

Vi kommer ändå att ha en levande förmedlare, för det är ganska många som bara vill prata lite allmänt.

Om jag inte svarar på telefontiden så lämna alltid ett meddelande så hör jag av mig så fort det går.

Livdjursförmedlare:

Mårten Dahlberg

Telefontid: Måndagar 12-13.00

tel: 0612-532 67

fax: 0612-531 07

Till salu:

.....
Kvigor födda 03 efter 143 Frej.

Även dr. kvigor som är bet. med 143 Frej.

Birgitta Åberg, 0224-801 46

.....
Ko efter 6758 Bula, Mf: 6742 Harg. Handmjölkad.

(gillar ej maskin!!)

Bibbi Brynilds, 0281-224 81, 070-699 66 94

.....
Ko. Handmjölkad, vårkalvare.

Berthold Andersson, 0492-710 11

.....
3 kvigkalvar och 2 tjurkalvar

Evy Schale, 0430-311 18

.....
1st kviga

Villi Davidsson, 0571-221 69

.....
4st kvigor 12-15 mån.

Gerd Arnqvist, 0930-710 19

.....
Fjällnära tjurkalv, f. i juli -04

Far Benjamin, Mor: Funäsdalsko

Sara Flyme, 0481-660 02

Finske tjuren 7-801 Pelson Olso Sv. Fj. 24002, PSK14190.

Pelson Olso distribueras som en projekttyr och

beställes av djurägarna på samma sätt som dessa.

Far: P. Atleetti PSK 13965, Mf: K. Aslak PSK 13984.

Vi har 150 doser i allt, så här gäller "först till kvarn".
Patrik Gyllenhammar

Är du intresserad av
självhushållning?

Åter är en tidning med praktiska artiklar om ekologisk odling, småskalig djurhållning, ekologiskt byggande och boende, hantverk, tillvaratagande av mat och mycket annat.

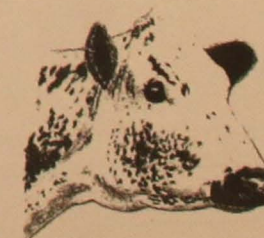
Läsarna annonserar gratis om boenden, djur, redskap, likasinnade, mm. Åter säljer även billiga böcker om det mesta en självhushållare kan behöva veta.

Åter kostar 25:-/nummer och kommer ut 4 ggr/år.

Hör av dig för ett gratis provex!

ÅTER

Tidningen Åter Pg 125 05 65 - 7
521 94 Gudhem ater@alternativ.nu
Tel: 0515 - 72 05 72 www.alternativ.nu

JULKÅSERI

En fröjdefull jul

Hörde några radiopratare diskutera sina favoritprogram. Vet inte om Täppas Fogelberg menade allvar när han sa att det finns ingenting som känns så "nära" som när lantbrukarfamiljer landet runt pratar om sitt arbete. Han kände som om han nästan satt med vid deras köksbord, hörde kaffekopparnas klirr och såg elva sorters kakor på faten.

Undrar var Täppas får sin bondkvinnosyn ifrån? En bondkvinna är en människa, som har tid att baka elva sorters kakor. För det är väl kvinnan, som bakar i bondfamiljen? Även i Täppas världsbild?

Sedan upptäckte jag att Täppas inte är ensam i sina åsikter. När jag tänker tillbaka påminns jag om flera tillfällen då jag förstått att människor i allmänhet anser att vi bondkvinnor nästan är helgonlikt ordentliga. Som om det stod en gloria av präktighetskimmer ovanför huvudet på oss.

Första året som bondkåring hade jag stora ambitioner om hur pysselmysig och bullgullig julen skulle bli. Hade läst om det fullkomliga julfirandet på en västmanländsk bondgård. Det var i matbilagan till den veckotidning, som inte är störst, men som påstår att den har flest läsare. Där började förberedelserna med slakt i oktober, Lingondricka, kringlor och kransar, hemlagad mat och godis samt alla upptänkliga brödsorter skulle finnas. Varje dag i två månaders tid var inriktad på julen. På julafton såg hela huset ut som ett museum.

Jag blev lite sen i starten, vi hade ingen gris på gång. Dessutom tyckte maken att det var dumt att inte utnyttja handlarna, när de tullade på sina marginaler och nästan skänkte bort färdigsaltad skinka. Får väl baka istället, tänkte jag, men av någon anledning gick tiden utan att något julstök blev utfört.

Den stora tidningen hade vävspalt också, med en vävnota på en vacker liten jullöpare. Trött tvingades jag konstatera att denna löpte ur händerna på mig. Dagen före julafton fick jag ett par timmar lediga för inköp. I affären träffade jag glada bondtjejen, Lena. Hennes huvud har aldrig tyngts av någon gloria. Jag berättade för henne om mina spruckna ambitioner och om de vackra bilderna på löparen och den perfekta bondkvinnans jul. Erkände utan omsvep att färgkorten på den julpyntade bondgården stack som sura rönnbär i ögonen på mig. Lena skrattade och sa.

- Nästa år ska jag be Land att göra reportage om mina julförberedelser. Då är det onödigt att skicka med fotograf. Förresten jag kan göra hela reportaget själv. Det blir bara en mening;

"På julaftons förmiddag röjer Lena av en bit av arbetsbänken, så pass mycket att hon kan ställa ner en skärbräda, på vilken hon skär upp julskinkan."

Detta kåseri är hämtat från boken "Bondkåringen som skänkte bort sitt samvete" av Inger Sköld

Publicerat med tillstånd av författaren.

